

Landelijk is Leiden op cultureel vlak misschien wel het meest bekend om haar Leids Cabaret Festival. Dat moet te maken hebben met dat we in Leiden een gevoel voor humor hebben, dat kan niet anders. En ik weet waar gevoel voor humor vandaan komt. Het komt uit overleven onder klootzakken. Grappige mensen hebben de diepste wonden, dat zie je meestal aan hun ogen. Als Leiden zo grappig is dan heeft ze pijn en als je te lang met onopgeloste pijn rondloopt word je zelf een klootzak.

Toen ik 24 jaar was, nam de familie van mijn toenmalige vriend mij mee op vakantie naar Zwitserland. Ik was platzak - ook toen deed ik geen dingen deed die geld opleverden, ik was veel met antiracisme en antidiscriminatie bezig- dus toen zij mij een gratis vakantie aanboden omdat ik altijd zo grappig ben en de zus van mijn vriend iemand nodig had om haar gezelschap te houden, dacht ik "ja tuurlijk ik wil best de hofnar zijn en beloond worden met een vakantie". Ja, ik ben best grappig. Ik heb een vriend die mij op feestjes aanzet om die ene mop te vertellen en niet omdat die zo grappig is maar omdat hij de klok erop gelijk kan zetten dat ik de volgorde van de mop door elkaar ga halen en de punchline al weggeef zodat iedereen de grap al van mijlen ver ziet aankomen en de grap haar functie volledig heeft verloren, maar blijkbaar is het feit dat ik die mop zo slecht vertel grappiger dan de grap zelf.

We waren nog geen twee dagen op vakantie en toen kreeg ik een telefoontje, mijn beste vriend was verongelukt. Ik weet zo goed dat ik 24 was omdat hij ook 24 was, beiden geboren in 1980 maar zijn eindjaar is bekend, die van mij nog niet, op zijn grafsteen staat 2004; mijn liefste vriend met groene ogen en lange wimpers. Ik zag bij de familie van mijn ex waarmee ik in Zwitserland was dat ze dachten "oh shit, nu kan hij niet meer doen waarvoor we hem hebben ingehuurd, grappig zijn". Die blik en het feit dat ik niet eens een knuffel kreeg of een "gaat het wel, kom, laten we je op de eerstvolgende trein naar huis zetten" maar juist "oef, jullie hebben samenreiskorting en als jij nu al gaat dan wordt de terugreis duurder voor onze dochter" - maakten dat ik m'n tranen bewaarde voor de nacht en overdag de hofnar bleef spelen.

Terugkijkend heb ik mezelf daar veel geweld mee aangedaan. Het raakte diep. Van kinds af aan heb ik humor ingezet om te overleven, zowel thuis, waar ik het gevoel kreeg dat ik enkel de aandacht voor basiszorg kon krijgen als ik óf schattig óf grappig was, als in de dictatuur van Ceaușescu, waar zwarte humor levensreddend was. Maar ook tijdens het overleven als allochtoon in Nederland - want je krijgt minder snel klappen als je de vrolijke allochtoon bent. En nu had het zich tegen mij gekeerd. Ik had zo geleerd om humor te gebruiken om niet te voelen dat iets pijn deed - omdat het téveel pijn zou doen om dat op dat moment te voelen - dat ik nu machteloos was om voor mezelf op te komen, in het voelen "nee, dit voelt niet goed, ik wil naar huis, ik moet afscheid nemen van mijn beste vriend, ik moet rouwen". Humor had me geholpen in situaties met klootzakken en nu bevroor ik en dwong ik mezelf om in een situatie met klootzakken te blijven.

Toen ik eind twintig was, leverde mijn ervaring als activist op het gebied van antiracisme een baantje op, eindelijk wat geld in het latje. Ik werkte bij een antidiscriminatiebureau. We kregen meldingen binnen, ik moest ze testen op strafbaarheid en vervolgens juridische stappen nemen. Ik had in mijn functie voornamelijk te maken met de wetten 137c en 137d uit het Wetboek van Strafrecht: het opzettelijk beledigen of het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld tegen een groep mensen vanwege kenmerken zoals ras, religie, seksuele gerichtheid en handicap. De grootste hersenkrakers waren meldingen van 'humor', nu deze onder artistieke vrijheid kon vallen. Maar als humor-ervaringsdeskundige was ik er vrij goed in geworden om de humor van de klootzak te onderscheiden. Toen Anabelle Nanninga, die later lijsttrekker van de FvD werd, schreef op haar Twitter-account "Mein Kampf: Je leest zes bladzijden en je hebt meteen zin Joden te vergassen MWAHAHA" - had ik geen wet nodig om te weten dat dit een aanzet was tot discriminatie en geweld tegen een groep.

Losbreken uit situaties met klootzakken kun je doen door zelf klootzak te worden, maar die vicieuze klootzak-cirkel houdt nooit op en blijft slachtoffers maken. Humor heeft me ook een paar keer zelf tot klootzak gemaakt. Zo was ik een keer dronken en voelde me in een hoekje gedreven door een persoon die mij betuttelde en mij niet in zijn volledigheid zag – vergelijkend met wat die ouders van mijn ex deden in Zwitserland - dat ik toen een grapje maakte, ik weet niet meer wat ik zei, maar ik noemde haar grappend een oude heks, omdat die in sprookjes kinderen plagen. Maar hoe onachtzaam en ongevoelig was ik op dat moment voor het feit dat vrouwen aan de lopende band geobjectiveerd worden door verschillende archetypes en dat hekst daar één van is. En objectivering daar zit het woord object in – ding – en objectivering betekent dus tot 'ding' gemaakt worden en een ding heeft geen gevoelens, een ding kun je kapotmaken als het in je weg staat. Hele regimes hebben mensen eerst tot dingen gemaakt om ze vervolgens makkelijker uit te kunnen schakelen. Fascisme begint bij twee zetels in de Leidse gemeenteraad omdat je mensen in nood tot abstracte woorden als asielzoekers reduceert. Zoveel makkelijker om de asielzoeker te weren dan iemand in nood. Vrouwenmoord begint bij vrouwen als dingen zien, tot objecten zien.

Het is bijna 1 april. En grappen maken die kunnen lijden tot iemands onveiligheid maakt je gewoon een klootzak. En als je geen verantwoordelijkheid neemt voor de pijn die je tot klootzak heeft gemaakt moeten wij, in ieder geval in Leiden waar we behoorlijk grappig zijn, de vicieuze-klootzak-cirkel doorbreken voordat er meer slachtoffers vallen. In de Gemeenteraad én in een cultureel café hier in Leiden. Waar er blijkbaar maandelijks zo'n klootzak staat die zich cabaretier noemt die voor groepen andere lachende klootzakken grappen maakt als "Het grootste probleem van groepsverkrachting is het verdelen van de reiskosten." Dit is geen cabaret. Dit is geen Leids trots. Dit is schadelijk in een stad waar vrouwen nog steeds niet altijd veilig thuis komen van een feestje. Onze reputatie als grappige stad wordt hier besmeurd. Laten we een amateuristische klootzak pestkop onze reputatie verpesten? Hell no! Wij zijn comedypro's, Leiden!

Toen mijn dochter een jaar of vier was, deed ze wel eens iets onhandigs, een glas wortelsap op de witte bank laten vallen of zo, en dan keek ze je aan met van die grote lieve ogen en zei ze je snel: "Grapje!". In de hoop dat wij dan niet boos zouden worden. Ik zie haar schattige snoetje nog zo voor me. Zij heeft blijkbaar jong geleerd dat je humor kan inzetten om geen verantwoordelijkheid te nemen nadat je iets hebt gedaan wat niet goed is. Daar trappen wij niet in, toch, Leiden?